

1.1.1. Lapse õigus perekonnale ja elukohale

Laps registreeritakse koheselt pärast sündi ja sünnihetkest alates on tal õigus nimele, omandada kodakondsus ja võimaluse piires õigus tunda oma vanemad ja olla nende poolt hooldatud (LÕK art. 7). Lapsel on õigus säilitada oma seadusega tunnustatud identiteet, sealhulgas kodakondsus, nimi ja perekondlikud suhted ilma ebaseadusliku vahelesegamiseta. Juhul, kui laps on ebaseaduslikult jäetud ilma mõnest või kõikidest oma identiteedi elementidest, on riigi kohustus kindlustada lapsele vajalik abi ja kaitse, et taastada võimalikult kiiresti lapse identsus. (LÕK art 8)

Last ei eraldata vanematest vastu nende tahtmist, välja arvatud juhul, kui eraldamine toimub lapse huvides. Lapse eraldamine tema vanematest on vajalik erijuhtudel ning oluline on lapse õigus, kes on ühest või mõlemast vanemast eraldatud, säilitada regulaarsed isiklikud suhted või otsene kontakt mõlema vanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus. (LÕK art 9)

Lapsel, kelle vanemad elavad eri riikides, on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsesed kontaktid mõlema vanemaga, välja arvatud erijuhtudel. Sellega seonduvalt on lapse või vanemate õigus lahkuda ükskõik millisest riigist, kaasa arvatud oma maalt ja tagasi pöörduda oma maale. (LÕK art 10)

Mõlemad vanemad vastutavad ühiselt lapse üleskasvatamise ja arendamise eest. Vanematel või teatud juhtumite puhul seaduslikul hooldajatel on esmane vastutus lapse üleskasvatamisel ja arendamisel. Oluline on, et lapse huvid peavad olema vanemate tähelepanu keskpunktis. (LÕK art 18)

Lapsel, kes on ajutiselt või alaliselt ilma jäetud perekondlikust miljööst või kellel tema enese huvides ei ole lubatud jääda sellesse keskkonda, on õigus riigi erilisele kaitsele ja abile. Riigi kohustus on kindlustada sellisele lapsele alternatiivne hoolitsus. Oluline on tähelepanu pöörata lapse üleskasvatamise järjepidevusele, lapse etnilisele, usulisele, kultuurilisele ja keelelisele päritolule. (LÕK art 20)

Igal lapsel on õigus eluasemele, mis vastab tema kehalisele, vaimsele, hingelisele, kõlbelisele ja sotsiaalsele arengule. Vanemate või teiste lapse eest vastutavate isikute esmane kohustus on tagada vastavalt oma võimetele ja rahalistele võimalustele lapse arenguks vajalikud elamistingimused. Seega peab lapse elukohta valikul lähtuma lapse huvidest. Riigi kohustus on pakkuda asjakohaseid abinõusid (sh materiaalne abi ja toetavad programmid), et toetada lapsevanemat või lapse eest vastutavat isikut lapsele vajaliku eluaseme tingimuste loomisel. (LÕK art 27)